

ETYKA ZAWODÓW PRAWNICZYCH

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

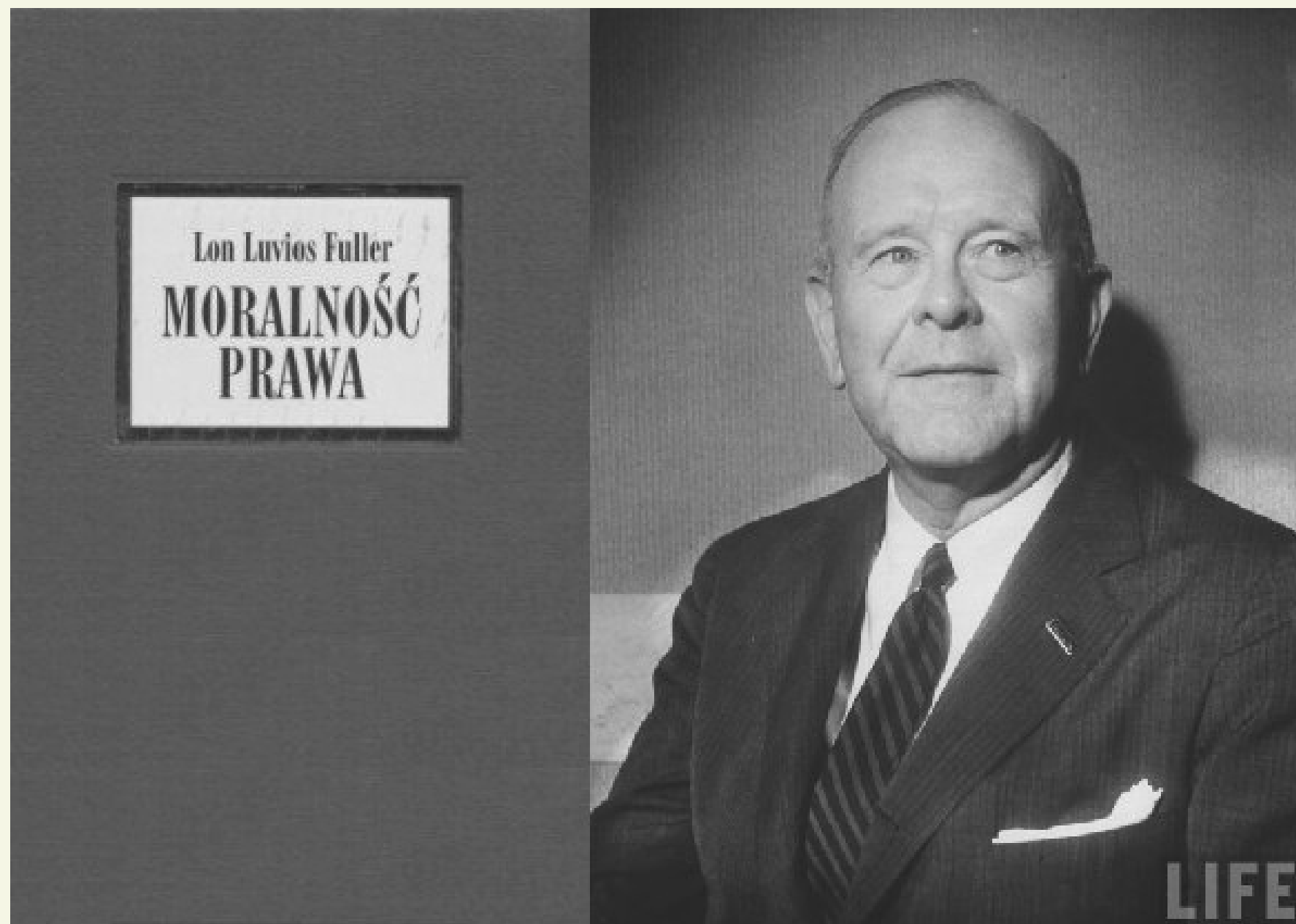

dwa ujęcia moralności: wprowadzenie

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

DWA UJĘCIA MORALNOŚCI: MORALNOŚĆ OBOWIĄZKU I MORALNOŚĆ ASPIRACJI

RELACJA PRAWA I MORALNOŚCI W POZYTYWIZMIE

GŁÓWNE CECHY POZYTYWIZMU

- **prawo to zbiór norm ogólnych** (generalnych i abstrakcyjnych), **pochodzących od organów państwa**, na których straży stoi **przymus państwowy (teza społeczna)**,
- prawo jest **efektem skonwencjonalizowanej działalności ludzkiej**, a nie rezultatem odkryć poczynionych w związku z obserwacją funkcjonowania natury, ludzkiej duszy czy społeczeństwa,
- prawo tworzone jest w wyniku **władczej i zasadniczo nieograniczonej działalności prawodawcy**
- jako **nurt imperatywistyczny**, opiera się na założeniu iż **prawo jest wyłącznie zbiorem norm, reguł**,
- zakłada, iż **teksty prawne posiadające obiektywne** (możliwe do naukowego ustalenia) **znaczenie i ograniczają rolę prawnika do bezrefleksyjnego stosowania prawa**, które to prawo istnieje od prawnika niezależnie
- zakłada **brak koniecznych związków** (zarówno walidacyjnych jak i ontologicznych) **między prawem a pozaprawnymi systemami normatywnymi** (np. moralnością), co oznacza, że norma prawidłowo ustanowiona obowiązuje nawet wtedy, gdyby okazało się, że jest ona niesłuszna lub nieracjonalna albo niezgodna z innymi pozaprawnymi regułami **(teza o rozdziale)**
- **prawo jest wyrażone w tekście** (badania nad znaczeniem pojęć prawnych – zobiektywizowana analiza)
- **prawo jest systemem** (zamknięty i spójny system logiczny, gdzie decyzje wyprowadzić można z obowiązujących norm, kierując się logicznymi regułami inferencji)

POZYTYWIZM INKLUZYWNY I EKSKLUZYWNY

Problem zdefiniowania moralności jest kwestią identyfikacji przedmiotu, „celu” teoretyzowania moralnego. Jego identyfikacja pozwoli nam zobaczyć **różne teorie moralne**, jako zbiory twierdzeń pozwalające uchwycić tę samą rzecz.

Na **współczesny pozytywizm prawniczy** składają się obecnie co najmniej trzy zasadnicze grupy poglądów na to, czym prawo jest (i jakie są jego funkcje). Dla każdej z tych teorii pozytywną inspiracją była opisowa i stroniąca od wartościowań wersja wyrafinowanego pozytywizmu, którą przedstawił w *Pojęciu prawa* Herbert Hart. Są to:

- I. **twardy (ekskluzywny) pozytywizm prawniczy** (Marmor, Raz, Shapiro),
- II. **inkluzywny pozytywizm prawniczy** (Coleman, Kramer, Waluchow), oraz
- III. **etyczny pozytywizm** (Campbell, Goldsworthy).

Każda z tych teorii, w charakterystyczny dla siebie sposób odnosi się do pozytywistycznych tez:

- **tezy „o rozdziale”** (bądź „rozdzielalności”) prawa i moralności,
- **tezy „o społecznych źródłach”** prawa i
- **tezy „o dyskrejonalności”**

A. Dyrda, *O wielu twarzach pozytywizmu oraz o tym, dlaczego świadczą one raczej o rozwoju tej teorii, niż o jej degeneracji* [w:] *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?* O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajadło (red.), Warszawa 2012

POZYTYWIZM INKLUZYWNY I EKSKLUZYWNY

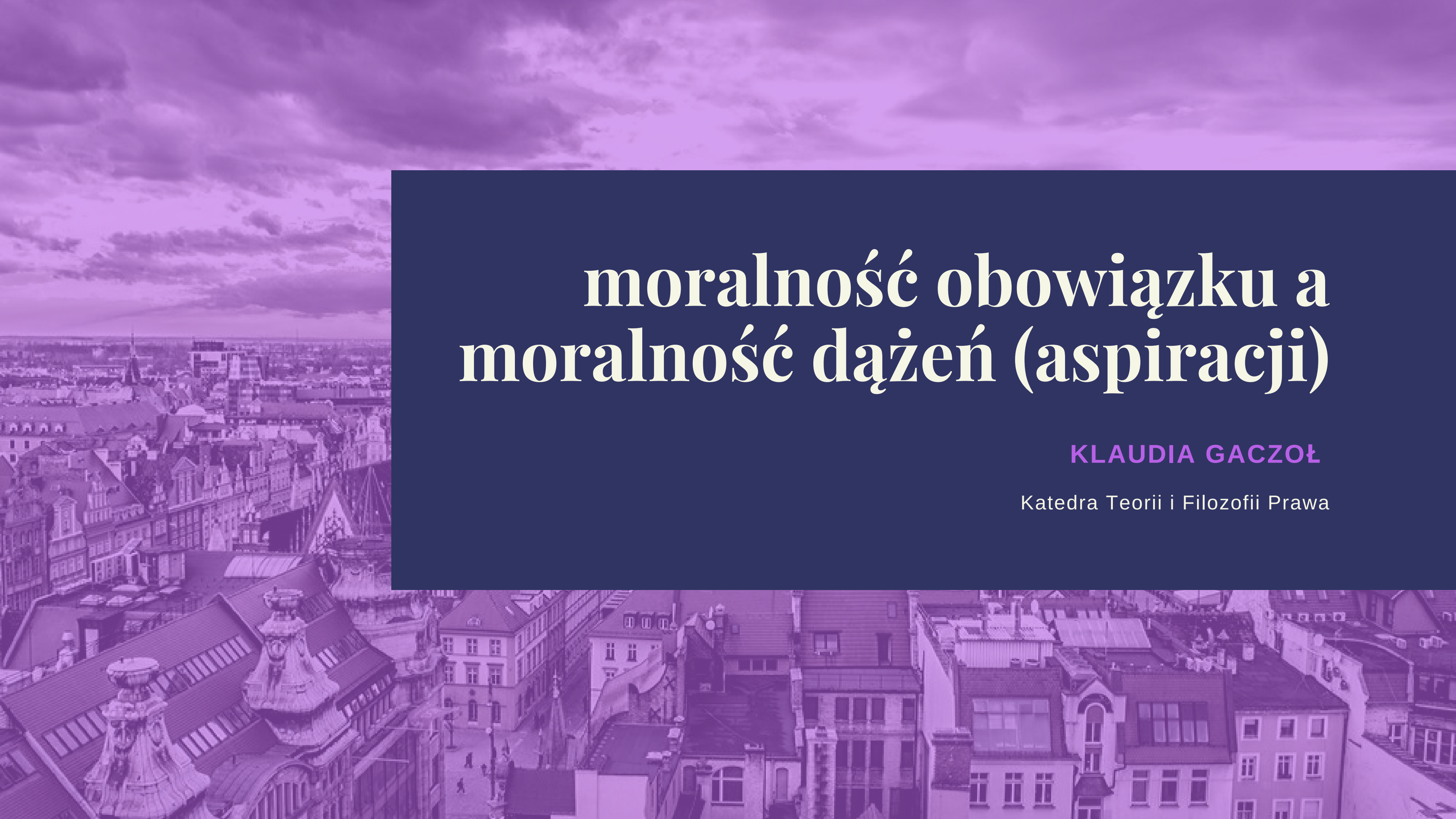
EKSKLUZYWNY POZYTYWIZM

Ekskluzywny (twardy) pozytywizm oznacza przede wszystkim teorię, którą Hart sformułował w kontekście debaty z Fullerem (1958) w pierwszej edycji *Pojęcia prawa* (1961), podtrzymując wskazane tezy w następującym kształcie. **Teza dotycząca relacji pomiędzy prawem i moralnością jest sprowadzona do czysto opisowej tezy o ich pojęciowym rozdziale** (*the Separation Thesis*), co uzasadniane jest m.in. poprzez wykazanie autorytatywności prawa (J. Raz).

INKLUZYWNY POZYTYWIZM

Inkluzywny pozytywizm prawniczy, w odróżnieniu do pozytywizmu ekskluzywnego, skupia się przede wszystkim nie na tezie o rozdziale, ale na tezie o źródłach społecznych. Miękki pozytywizm już na poziomie podstawowej dla systemu konwencjonalnej reguły uznania uzasadnia możliwe powiązania prawa szczególnych zasad moralności na gruncie konkretnego systemu prawa, **dopuszczając to, że reguła uznania może (ale nie musi) odwoływać się do kryteriów moralnych. Powiązanie prawa i moralności traktuje jako jedynie kontyngentne**, dlatego teza o związkach prawa i moralności nie przyjmuje kształtu twardej tezy o rozdziale, ale raczej **tezy o rozdzielnności prawa i moralności** (*the Separability Thesis*).

A. Dyrda, *O wielu twarzach pozytywizmu oraz o tym, dlaczego świadczą one raczej o rozwoju tej teorii, niż o jej degeneracji* [w:] *Konwergencja czy dywergencja kultur i systemów prawnych?* O. Nawrot, S. Sykuna, J. Zajadło (red.), Warszawa 2012

An aerial photograph of a historic European city, likely Krakow, showing dense architecture with red-tiled roofs and church spires. The image is overlaid with a semi-transparent purple rectangle that serves as a background for the text.

moralność obowiązku a moralność dążeń (aspiracji)

KLAUDIA GACZOŁ

Katedra Teorii i Filozofii Prawa

MORALNOŚĆ OBOWIĄZKU

MORALITY OF DUTY

- **uporządkowany system normatywny**,
- zbliżona do prawa, **charakter fundamentalny**, coś jak "**pravidła gramatyki**" ("pravidła gramatyki" – aby komunikacja była możliwa),
- **bliska etyce zawodowej i kodeksowej, ale nie ma tutaj tożsamości!**
- adresowana do ogółu, ma **wymiar intersubiektywny**,
- **sformalizowana forma karania, trybunał zewnętrzny, sądy dyscyplinarne**
 - * w przypadku nie wypełniania **minimalnych standardów** grozi **sankcja** (o charakterze zewnętrznym)
 - * **moralność publiczna**,
 - * **sankcja społeczna** – także grupa społeczna może nas piętnować,
- **postrzeganie wartości**,
- nie pozostawia miejsca dla sytuacji wyboru,
- **odpowiedzialność służebna**,
- wyjście od najniższego szczebla – **to, co absolutnie konieczne**
- **zasadnicze reguły, bez których nie byłoby uporządkowanego społeczeństwa**, np. moralność dekalogu,
- **sformułowania negatywne** „nie będziesz...”,

MORALNOŚĆ OBOWIĄZKU

MORALITY OF DUTY

- moralność obowiązku **obejmuje podstawowe reguły zachowania**, bez których nie może istnieć albo nie może realizować swoich celów uporządkowane społeczeństwo
- **operuje kategorycznymi zakazami** i – rzadziej – **nakazami**, skupiona jest na zapewnieniu, by ludzie wypełniali podstawowe wymogi życia społecznego,
- moralność taka **potępia każdego, kto łamie wyznaczone przez nią reguły**.
- dotyczy pewnych **standardów minimalnych**, ale jednocześnie jest **porządkowana**, istnieje pewna **hierarchia**
- **charakter tekstowy** – jest w dużym stopniu **spozytywizowana** i **funkcjonuje na zasadzie prawa**, ale to nie oznacza, że została (musiała zostać) *de facto* spisana – **nie musi zostać zawarta w tekście prawnym**
- jest **konkluzywna** – rozstrzyga co jest dobre a co złe – tak jak prawo jest konkluzywne i kończy się rozstrzygnięciem
- „**szttywność**” moralności obowiązku

MORALNOŚĆ ASPIRACJI (DĄŻEŃ)

MORALITY OF ASPIRATION

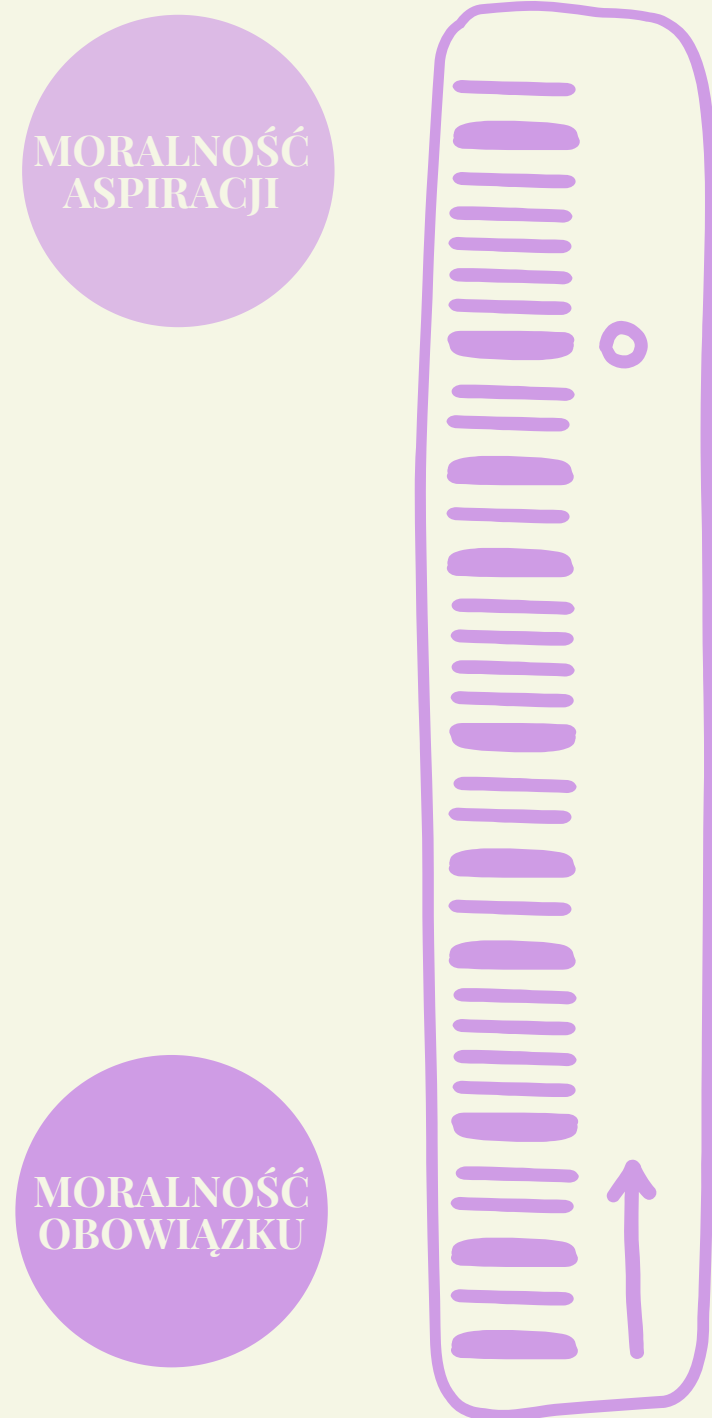
- indywidualny wymiar moralności
- zbliżona do estetyki (zbudowana na wzór estetyki), związana z kategorią „dobrego smaku”, taktowności – jest to kwestia mocno **względna**, w związku z czym **nie istnieje coś takiego jak wspólna dla wszystkich etyka dążeń**
- charakter indywidualny, **wymiar jednostkowy**, subiektywny,
- **dotyczy kwestii doskonałości**
- **trybunał wewnętrzny, sumienie**
 - * duże znaczenie odgrywa element sumienia
 - * **łączy się z nagrodą**, brak elementu sankcji
(ale uwaga – mamy tutaj coś w rodzaju *quasi-sankcji*, tj. sankcji wewnętrznej, dotyczącej tego jak dana jednostka konstruuje własny system wartości)
 - * moralność aspiracji – **sankcja ma charakter wewnętrzny i indywidualny** – łatwiej jest oszukać kogoś innego niż siebie samego. W dużej mierze chodzi o sumienie tzw. trybunał wewnętrzny (potrafi być w większości przypadków bardziej dokuczliwy niż sankcja zewnętrzna)
- **sąd wartościujący**
- **pozostawia miejsce dla sytuacji wyboru**

MORALNOŚĆ ASPIRACJI (DĄŻEŃ)

MORALITY OF ASPIRATION

- odpowiedzialność moralna
- **moralność życia godziwego**
- punkt wyjścia – **szczytowe osiągnięcia ludzkie**
- moralność aspiracji **ma na celu wskazanie, w jaki sposób człowiek może wykorzystać w pełni swoje zdolności.**
 - * zamiast kategorycznych nakazów i zakazów pojawiają się tu **radę, wskazówki, sugestie**, pokazujące, jak można dążyć do pełnej realizacji tego, kim się jest
 - * nie ma tu miejsca na potępienie tych, którym nie uda się w pełni zrealizować ideału (tacy zasługują raczej na współczucie)
- dotyczy również **standardów**, jednakże **nie jest ona spójna, pojawia się różnorodność reprezentowanych wartości**
- **charakter sytuacyjny** – **nie jest spisana**, warunkują ją głównie odczucia
- **charakter akcesoryjny** – dobrze byłoby spełniać pewne minimalne standardy, jednakże nasze własne „wymagania” w stosunku do własnej postawy mogą okazać się całkowicie niezależne
- „**elastyczność**” **moralności dążeń**

"WSKAZÓWKA NA SKALI MORALNEJ"

Na „termometrze moralnym” punktem najważniejszym jest **punkt graniczny** między **moralnością obowiązku** wypełniającą dolny odcinek skali, a **moralnością aspiracji** umieszczonej na odcinku górnym. **Im wyżej na skali umieszczony jest punkt graniczny, tym rygoryzm moralny większy**

- w ujęciu Fullera **te dwie formy moralności nie są sobie przeciwstawiane, lecz raczej uzupełniają się**, tworząc wspólną skalę, w której dolną część zajmuje moralność obowiązku, górną zaś moralność aspiracji
- **problematiczne jest położenie granicy pomiędzy etyką obowiązku a etyką aspiracji.** Jest to istotne z punktu widzenia prawodawcy, który decyduje, jakim normom społecznym nadać moc powszechnie obowiązującego w danym społeczeństwie prawa. Wydaje się, że o ile wymogi moralności obowiązku są i powinny być dla prawodawcy inspiracją, o tyle nie powinien on ubierać w szaty prawa wymogów moralności aspiracji.
- czy dążenie do realizacji moralności aspiracji zwalniać może z przestrzegania norm moralności obowiązku, **czy w tym sensie moralność aspiracji nie jest etyką elitarną?**
- Czym jest doskonałość? **Czym jest doskonałość u prawnika?**

KODEKS ETYKI ADWOKACKIEJ

§ 1

3. Obowiązkiem adwokata jest przestrzegać norm etycznych oraz strzec godności zawodu adwokackiego.

§ 5

Każdy adwokat obowiązany jest współdziałać w przestrzeganiu przez członków adwokatury zasad etyki adwokackiej i strzeżeniu godności zawodu. Jest uprawniony do zwrócenia uwagi koledze naruszającemu powyższe zasady.

§ 8

Adwokat powinien wykonywać czynności zawodowe według najlepszej woli i wiedzy, z należytą uczciwością, sumiennością i gorliwością. Obowiązkiem adwokata jest stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych i dążenie do utrzymania wysokiej sprawności zawodowej.

§ 23

Adwokata obowiązuje zakaz korzystania z reklamy, jak również zakaz pozyskiwania klientów w sposób sprzeczny z godnością zawodu oraz współpracy z podmiotami pozyskującymi klientów z naruszeniem prawa lub zasad współżycia społecznego.

KODEKS ETYKI ADWOKACKIEJ

§ 25

Adwokat, któremu powierzono obowiązki patrona, powinien dołożyć wszelkich starań dla należytego przygotowania aplikanta do wykonywania zawodu adwokata – pod kątem umiejętności zawodowych i przestrzegania zasad etyki adwokackiej.

§ 27

- 1. Adwokat obowiązany jest zachować umiar i takt wobec sądu, urzędów i instytucji, przed którymi występuje.*
- 2. Nawet w razie niewłaściwego zachowania osób biorących udział w postępowaniu sądowym adwokat powinien wykazać się opanowaniem i taktem.*

§ 46

Adwokat nie może reprezentować klientów, których interesy są sprzeczne, chociażby ci klienci na to się godzili.

§ 60

Adwokat wybrany do władz samorządowych obowiązany jest do pełnienia swej funkcji i współdziałania w realizacji podstawowych zadań samorządu adwokackiego z najwyższą starannością.

CZY WPISYWANIE DO KODEKSU ETYKI ADWOKACKIEJ WYMOGÓW PRZYNALEŻNYCH DO ETYKI DĄŻEŃ JEST ZASADNE?

ARGUMENTY ZA

ARGUMENTY PRZECIW

